

SLÄKT-FÖRENINGSG-NTT

ESKEKÄRR-TOMASBOLSSLÄKTENS PÅ DAL SLÄKTFÖRENING

Grundad 1948

Meddelande nr 35

December 2014

Ansvarig utgivare och redaktör: Anders Klevmarken

www.et-slaktforening.se

Ordförandens ruta

Under det gångna året 2014 har föreningens styrelse haft ett sammanträde vid vilket vi bl a beslöt att i anslutning till Åmåls Fotofest inbjuda till ett mellanårsmöte i början av maj på temat "bevara dina gamla fotografier". Vi fick emellertid inställa mötet då det uppenbarligen inte var något som intresserade föreningens medlemmar. Inför det nya året kommer vi att ha ett nytt styrelsemöte i slutet av februari, då vi har möjlighet att planera för någon aktivitet under den kommande sommaren. Är medlemmarna intresserade av en mellanårsaktivitet och i så fall i vilken form? Hör av er till mig eller till någon annan i styrelsen!

Även om styrelsen således inte varit så aktiv under året som gått finns det glädjande nog föreningsmedlemmar som varit det. Åke Öster, en av föreningens senaste medlemmar, har kartlagt sin förfader soldaten Johan Häggs levnadsöden. Johan Hägg föddes som Petter Johannes Jonasson år 1786 på Tomasbol. Han var tredje barnet till Jonas Svensson (senare Silfvertelning), som bl a kan återfinnas i Emauel Bergmans skrift "Eskekärr-Tomasbolssläktens på Dal Ättartavlor. Åke Östers utredning kan följas på vår hemsida!

I sin nya bok berättar *Nils Blid* bl a om släktföreningens avlidna hedersledamöter Algot och Hildegard Blid. Här beskrivs också två Ånimskog-byars historia och fäderneshemmet Jakoberuds historia. Boken finns tillgänglig på Nils hemsida www.nils-blid.se. Gå in i startsidan. Längst ned finns länken "Jakobsson Blid och Ånimskog". Läs t ex historien om Algot Blid och K.A. Wallenberg på sid 33!

Föreningens släktarkiv har hittills förvarats hos *Gunnel och Per-Olov Bergman* i Tjuge utanför Åmål. Efter flera års arbete med att ordna och förteckna arkivet har Gunnel och Per-Olov nu i höst överlämnat det till Åmåls Föreningsarkiv. Gunnel och Per-Olov skriver mer om arkivet nedan.

Vi har under året fått några nya medlemmar:

Guðrun Foss, Ed,

*Odd Gimming, Gressvik Norge,
Egil Haugen, Mellerud,
Ingrid Johansson, Borås,
Gunilla Kvarnström, Molkom,
Åke Öster, Smögen.*

De hälsas alla välkomna i föreningen.

Föreningen har nu 131 medlemmar. Till 8 av dem saknar vi emellertid aktuell adress. Tyvärr får styrelsen inte alltid veta om en medlem byter bostadsadress eller avlider. Jag vill därför uppmana medlemmar och anhöriga till medlemmar att hålla styrelsen underrättad om detta. Vi vill också gärna få aktuell e-postadress till dem som ännu inte lämnat en sådan, samt givetvis ett meddelande när någon byter e-postadress.

Årets nummer av Släktföreningsnytt avslutas med några minnen och skrönor nedtecknade av William Nelson, och Gudrun Kvarnströms minnen av några äldre släktingar, vilket förhoppningsvis blir en trevlig helgläsning.

Jag vill till slut önska er alla ett Gott Nytt År 2015!

Anders Klevmarken

Eskekärr-Tomasbolssläktens på Dal släktarkiv

När Släktföreningen grundades 1948 inskrevs i stadgarna att föreningens arkiv skulle förvaltas av styrelsen och vara tillgängligt för föreningens medlemmar. Förvaltningen av arkivet uppdrogs åt föreningens dåvarande sekreterare, Agnes Olsson i Tösse. Många medlemmar besökte då arkivet, som var inrymt i en brandsäker lokal i Agnes Olssons bostad, och kunde där söka uppgifter om släkten. Under Agnes Olssons tid kompletterades arkivet genom gåvor av bl.a. Johan Bergmans familj.

Efter Agnes Olssons död överfördes Emanuel Bergmans släktforskning och samlade fotografier m.m. i arkivet till Per-Olov Bergmans sommarbostad, Järnbacken i Tjuge utanför Åmål. Därmed blev arkivet mindre tillgängligt, emedan huset stod tomt större delen av året. Det visades för medlemmar vid Släktmöten under 1970-talet. En del av materialet övertogs samtidigt av Gösta Dalgård.

Den släktforskning som senare bedrivits inom föreningen, huvudsakligen av Per-Olov Bergman och Gunnel Kvarnström, har delgivits medlemmarna i särskilda skrifter om olika släktgrenar mm., vilka förtecknats i Släktföreningsnytt.

Gösta Dalgård, Mellerud, samlade under sin levnad åtskilligt material, framför allt om Bergmansläkten: om och av Gustaf Bergman, Johan Bergman, Sten Bergman, Gösta Bergman, Emanuel Bergman och Astrid Bergman-Sucksdorff. I dessa samlingar finns bl.a. böcker, brev, dikter, tidnings- och tidskriftsartiklar samt fotografier. Gösta Dalgård planerade att skriva en bok om Bergmansläkten med utgångspunkt i detta material. Tyvärr genomfördes

inte dessa planer. Han samlade också material om "Brånasmeden", Johannes Olsson, och många dikter av denne. Mycket om och av honom har även insamlats av A. G. Bördh, känd släkt-och hembygdsforskare i Dalsland. Brånasmedens dikter har utgivits flera gånger, av Gustaf Bergman, Gustaf och Johan Bergman och senare av Gösta Dalgård.

Efter Gösta Dalgårds bortgång överflyttades hans samlingar i 17 papplådor till Järnbacken, där de sedan förvarats. Under de senaste somrarna har Per-Olov och Gunnel Bergman tillsammans gått igenom och förtecknat materialet i dessa lådor. För att göra detta material tillgängligt för intresserade släktmedlemmar har det i september 2014 överförts till Åmåls Föreningsarkiv, där det härefter kommer att förvaltas. Under våren 2015 skall allt material ordnas och registreras av arkivarierna och från och med sommaren 2015 kan intresserade släktmedlemmar och forskare besöka Föreningsarkivet som är inrymt i Åmåls bibliotek.¹

Eskekärr-Tomasbolssläktens släktarkiv i Åmåls Föreningsarkiv kan senare komma att kompletteras med Emanuel Bergmans efterlämnade forskningsmaterial mm., som tills vidare finns kvar på Järnbacken.

Gunnel och Per-Olov Bergman

Viktor Olssons arkiv

Birgit Micrander donerade Viktor Olssons arkiv till Åmåls Föreningsarkiv, och det är således tillgängligt där för de intresserade. Arkivet innehåller en hel del information som kan vara av intresse för släktföreningens medlemmar. Här är några axplock: Information om gårdar i Tösse-Tydje, om rotesystemet vid Frillsäters gård, soldattorp i Åmåls kommun, protokoll från kyrkostämman i Tösse, förteckning över brännvinspannor i Tydje socken, inbundna volymer av Provinstidningen Dalsland 1940-1961, dokument utfärdat av borgmästaren i Åmål Pehr Erik Åberg 22 okt 1797, där han utnämner Olof Svensson från Tydje till häradsdommare, sockenstämmoprotokoll från Tösse-Tydje under 1700- och 1800-talen, vigselböcker, död- och begravningsböcker, samt födelse och dopböcker för Tösse-Tydje församling, skrifter utgivna av Viktor Olsson och Ingemar Micrander, tidskriften Hvar 8 Dag från början av 1900-talet, m m. Den fullständiga arkivförteckningen finns utlagd på vår hemsida!

¹ När arkivförteckningen är färdig kommer den att läggas ut på vår hemsida. Skulle någon vara intresserad av att ta del av handlingarna dessförinnan, går det att göra det genom att besöka Kulturhuset. Tag gärna i förväg kontakt med arkivarien Birgitta Dahl-Lindberg, telefon 0532-17055. (Hon arbetar halvtid och träffas säkrast måndagar, onsdagar och fredagar.) /A.K.

Minnen nedtecknade av William Nelson

När min farbror William Nelson var hemma på sitt sista besök från USA bad jag honom skriva ner några minnen från sin barndom i Tösse. Några av dessa minnen har redan återgivits i 1995 års Släktföreningsnytt. Här nedan kommer ytterligare några. Ibland har jag korrigerat svenskan för att öka förståelsen,

men annars har jag låtit inflytandet från engelskan kvarstå, som han själv skrev texten. Dessa minnen nedtecknades när William var vår gäst på Framgården i Slommerud sommaren 1988. (William var son till Anders Nilsson i Tösse och sonson till Nils Fredrik Andersson i Tydje. Han emigrerade till USA i slutet av 1920-talet. Han arbetade under lång tid på ett mejeri i Chicago, men hade tillsammans med sin hustru Aina sin fasta punkt i Sturgeon Bay i Wisconsin, som ligger på den halvö, som sträcker sig norr ut i Lake Michigan från Chicago.)

A.K.

Framgården, Slommerud, Tösse Juli 16 -88

Det är med bävan jag undertar mig erinra om långt i tiden, sägner och händelser jag hört och upplevt, ty ordalydelsen måhända ibland låter vulgär – dock anser jag mig tråda på helgad mark – odalfolket och dess tjänstefolk var den näring som fostrat oss med deras seder och tal, oss till fromma.

Låter ej modersmålet skönast på den tuva vi lekt som barn och lyste ej själva gräset grönast då?

K Wm

”Döven”

På denna gård – Framgården – vårdades under sista delen av sin levnad en märklig man av sin syster och hennes mans familj. Märklig, då han saknade både hörsel och talförmåga, då han var född både döv och stum. Trots det lyckades han inpassa sin tjänst hos oss – familjen Anders Nilsson – så att vi barn ansåg honom som tillhörande familjen, och han tycktes dela våra glädjen och små bekymmer. När det kom till arbetet på gården fann man honom alltid på plats – ja, även om det var mer strävsamt än de andras. Som belöning fordrade han endast den svarta saftiga fläta tobak, som han tuggade var dag. Hans sätt att meddela sig var av egen uppfinning. Ibland antastade han mig med långa ”samtal” om upplevelser för länge sedan. Han hade i unga dar varit sänd till Stockholm att lära teckenspråk, dock därav blev intet – han slog med båda armarna i full fläng mot detta. Däremot tycktes han besitta djup Gudsfruktan, särskilt vid åskväder, och om söndagar himlade han med ögonen och knäppte händerna. Leve hans minne!

Bondetåget 1914

Gästerna på ”Slängom”² var många bl a var Eliason på Myra ofta där. Han var besatt av en så tycktes – oemotståndlig frestelse att nypa den person han talade med i örat, bl a till vår äldsta syster Alfas stora förtret.

Som bekant kom Bondetåget till stånd i början av första världskriget. Bönderna ställde upp för stort försvar och skatter därtill. Som sig bör var Eliasson med bland dem som mottogs av Hans Majestät Gustaf V utanför slottet. Var och en skakade nådigt hand med Kungen. När det blev Eliasons tur blev även hans frestelse tillhands. Enligt Fanjunkarens i Tomasbol utsago, nöp Eliason, sin vana trogen, Kungen i örat. ”Brokiga Blad” hade nådig Majestäts hand svullen och omlindad på bild under långa tider, men nej, inte örat! Albert Engströms teckningar roade oss långa tider efter Bondetåget.

Apropå detta: Vår bror Gotthard var ju med! Efter hans hemkomst fingo vi yngre nådigt känna på handen som berört kungens. Enligt Fanjunkarens påstående tvättade bönderna ej sina händer på länge – ”skaka den hand som skakat Konungens” – gick sägnen.

”Under inflytande”

Vår mamma hade i unga dar en hjälpflicka från Åmål, Mari Lobek³, som förblev en kär vän för livet, men här är det i stället fråga om hennes far, som räknades till stadens ”kolingar”. För rättvisans skull bör betygas att inget egentligt elakt var dessa individer åtalade för. Det var endast det att perioder uppstod, då de voro under ”inflytande” och då i gott humör. En gång flöt lite för mycket i Lolek. Han blev pladask, orkade inte gå och polisen fick dra honom på en kärra – sådan var seden. Det roliga var att polisen gick under nicknamnet ”Suggan”. Ett fint ekipage med kusk och två vackra hästar mötte Lolek och polisen på vägen till finkan. Då ropade Lolek: ”Ni åker kungligt, men ja’ åker efter en sugga ja’!”

Mari Lolek, som förblev en välkommen gäst, blev gift med den mannen som lade plåttaket på stenhuset Slängom. De båda tog vänligt emot mig i Vänersborg när jag var beväring.

”William är barnafar!”

Vår Fars Morbrors Abraham Engelbrekts sons änka gick under namnet Moster Soffi och bodde i huset näst intill gamla Slängom. Hon fick bördan att taga hand om oss snoriga ungar när Pappa hade främat. Tro det eller icke, vi lyckades lära henne stava igenom Schartaus Predikningar – dessa voro en bilaga till Luterska bekännelsen – och var av en oändlig längd, tyckte vi.

Vår Moster Soffi somnade slutligen till evig vila, jag William hade äran att vara bärare till graven. När begravningen var över flyttade jag in och sov i hennes säng – granriset låg fortfarande kvar på golvet. Där vaknade jag en arla morgonstund när min jämnåriga vän Karl Bäckström satt i öppna fönstret och med hög röst ropade: ”William är barnafar, William är barnafar, hurra, hurra!” – William kom ur sängen med en väldig fart – ville veta, vem är ho? – dock därav blev intet, bara skoj, men skrämmande inte desto mindre!

² ”Slängom” var det allmänt använda namnet på min farfars hem. Ibland förekommer ”gamla Slängom” om det äldre bostadshuset och ”nya Slängom” om det senare byggda stenhuset framför Tösse kyrka. /A.K.

³ William skriver ibland Lobek och ibland Löbek.

Den vännen dog senare i spanska sjukan i Flottans tjänst i Stockholm. Jag hade sorgen att bära honom till graven tillsammans med fem andra.

Vassåkers Olle

Vassåkers Olle var skämtsam och slagfärdig. På den tiden hade varje bonde tilldelats en sträcka på landsvägarna, som skulle underhållas. När våren kom skulle vägen lagas och fyllas med grus eller makadam. Landsfiskalen kom sedan och besiktigade jobbet. När det blev Olles tur anmärkte Fiskalen: "Olle, vägen är inte bred nog!" Olle var inte sen med svaret: "Ä han lång nock då Kommissarien?"

Tant Anna och tant Eva på Lee

av

Gunilla Kvarnström

Mina första minnen av dem är att tant Anna var smal och rak, tant Eva var rund och böjd. Tant Anna (Kristiansson) kändes sträng och tant Eva (Carlsson) snäll. Troligen så var inte tant Anna sträng, hon dog när jag var runt tio år, så jag hann inte lära känna henne så väl. Det berättas om henne att hon var skojfrisk och "busig" så min känsla måste ha varit felaktig. När mamma ramlade vid hennes grav för en del år sedan, så sa hon att det nog var Tant Anna som velat busa och som satte krokben, men att hon nog inte menat att det skulle gå så illa (mamma bröt handleden).

Tant Eva kände jag och jag vet att hon var snäll. De var kusiner till min mormor Frida, f. Johansson och morfar, Per Andersson, de var också kusiner med varandra. Tant Anna kallades "Syster Anna", hon hade gått en utbildning på Röda korset (tror jag det var) och hjälpte folk. Hon kom till Äng och hjälpte morfar med något. Jag var liten så jag vet inte vad. Det jag har hört är emellertid att när morfar drabbades av förlamning i benen, troligen på grund av reumatism, så masserade Tant Anna tillbaka rörligheten. Hon lärde också mormor, så hon kunde massera morfar. Maja (Eriksson) har berättat att det fanns någon mer i Ed som varit förlamad på liknande sätt och som också blivit hjälpt av Tant Anna.

Morfars syster Anna och hennes man Elias Olsson drabbades av tuberkulos, Elias dog först och Anna bodde sin sista tid hos mormor och morfar i Äng. Då bodde också tant Anna där och hjälpte till.

Tant Eva har jag betydligt fler minnen av. Hon var föreståndare på ålderdomshemmet, då låg det uppe vid kyrkan, det som sedan blev Kyrkans gård. När Gudrun (Foss) gick sista året på realskolan så bodde hon på Lee så då träffade jag tant Eva oftare. Under sina sista år bodde hon på Hagalid. Innan hon flyttade valde hon ut en del saker som hon skulle ta med sig dit, resten sålde hon på auktion. Det var Georg Zakariasson som höll auktionen, som hölls utanför huset på Lee.

Tant och Annas och tant Evas hus på Lee.

(Foto Lilly Raknes)

Tant Eva, Gudrun, Per Erik (min bror) och jag satt på andra våningen och tittade på. Tant Eva ville hålla koll på vem som köpte vad. Hon verkade inte ledsen, över att hon sålde nästan allt hon ägde. Som jag minns det, var hon snarare uppåt, jag tyckte detta var så märkligt, och att hon var väldigt ovanlig och stark.

Per Erik köpte en lampa, som nu hänger hemma hos hans dotter. Jag köpte en resekoffert av spån. Först var det svårt att få Zakariassons uppmärksamhet när vi ropade våra bud från fönstret, men till sist förstod han så vi fick det vi ville ha.

Att ta hand om

Tant Anna och tant Eva var en del av en tradition att ta hand om barn i släkten.

Tant Anna föddes den 26 juni 1879 på Ekeliden i Gunnesbyn, 1885 flyttade familjen till Kashögen i Klevmarken. Tant Anna har berättat för Maja att när hon var barn så kunde de åka kälke från Kashögen och ända ner till Alekas. När morfar gick första året i småskolan, tre månader, så bodde han på Kashögen eftersom skolan var på Nedkasene och han då bodde på Sörsäter, som ligger ca 5 km fågelvägen från Nedkasene.

Tant Eva föddes den 25 oktober 1888 på Holmvattnet i Rävmarken, hennes mamma dog samma dag. Hon döptes till Eva Lisa efter sin mor. Tant Eva växte upp på Kashögen, i sin moster Kristinas (tant Annas mamma) familj.

Kristinas man Kristian Persson dog 1892 och då fick de det troligen svårt. Mamma, Gunnel har läst bouppteckningen och dödsboet hade nästan inga tillgångar och mycket skulder, det blev auktion på ägodelarna. De bodde i alla fall kvar på Kashögen. Kristians pappa och Kristinas morbror, Per Arfvidsson, som ägde Kashögen, dog 1903. De flyttade då till Ekebacken, till Jacob Otto Arfvidsson, morbror till Kristina och till tant Evas mamma.

Tant Evas mamma Eva Lisa hade växt upp hos Otto. Otto dog 1906, 94 år gammal.

1911 flyttade de till Lee. När mamma var barn så kallades Kristina alltid för Faster på Lee, hon dog 1936, 97 år gammal.

Faster på Lee. Tant Annas mamma och gift med Pers riktiga morbror.

Min morfars mamma, Helena Persdotter, dog också i barnsäng. Morfars syster Kristina föddes 5 mars och Helena dog den 17 mars. Morfars farmor Katrina Arfwidsdotter kom och hjälpte familjen, hon var då 77 år. Kristina fick ett hem hos sin moster Anna Persdotter som var gift med Jens Bogerød på Nordgjerde, Bokerød i Norge. Deras son Lill-Jens hade dött så hon blev nog en tröst. Anna Persdotter blev moderslös när hon var 13 år, hennes mamma dog i barnsäng när brodern Kristian, tant Annas pappa föddes.

(Apropå Nordgjerde: Jag har en pelargon vars ursprung är Nordgjerde, den är speciell, från den utslagna blomman skjuter det ut en ny blomma)

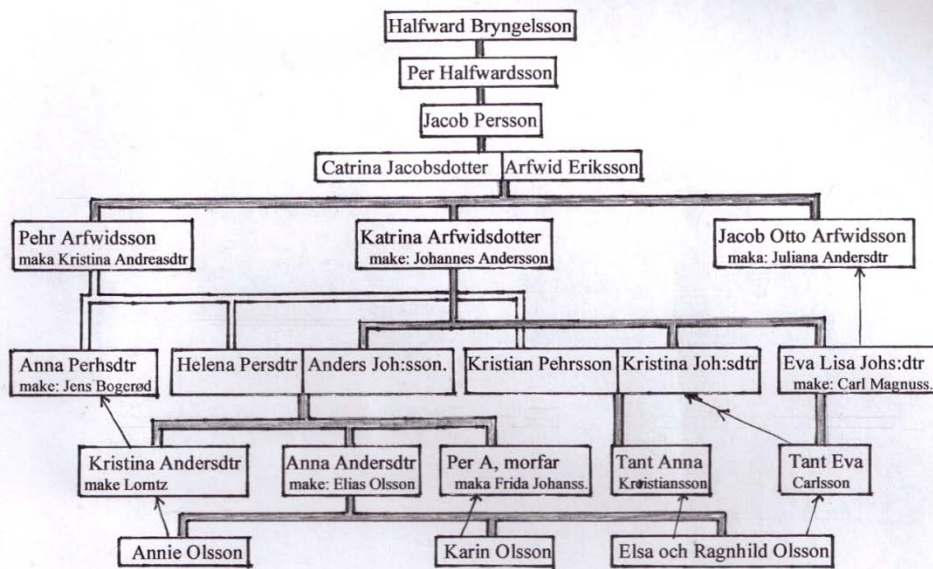
Morfars syster Anna och hennes man Elias dog som nämnts i tuberkulos. De efterlämnade fyra döttrar. Elsa och Ragnhild fick ett hem på Lee, Karin flyttade till mormor och morfar i Äng och Annie kom till Norge. Jag tror Annie flyttade till morfars syster, faster Kristina, men hans syster Katrina bodde också i Norge så jag kan ha fel.

Både tant Eva och faster Kristina, morfars syster, var skrivna hos sin pappa trots att de var uppväxta hos andra, så detta jag nu återberättat är något som kommande generationer inte kan läsa sig till i kyrkböckerna. Tur för oss att det finns de som har berättat och de som har skrivit ned.

I svåra tider hjälpte man varann i vår släkt, det känns bra.

När jag skrivit det här så känner jag också en stor tacksamhet över min egen trygga barndom, där också kontakten med äldre generationer ingick.

För att underlätta förståelsen av det jag skrivit så har jag ritat en ”släkttavla”.

Styrelse och revisorer i Eskekärr Tomasbol på Dal släktförening 2013-2016

Ordförande	Anders Klevmarken, Vänsberg 120, 66298 TÖSSE, 0532-20333, mobil 070-6061190 Epost: ander.klevmarken@telia.com
Sekreterare	Per-Erik Kvarnström, Edsgatevägen 127 655 92 Karlstad , 054- 835160, mobil 070-9742916, Epost: per-erik.Kvarnstrom@kil.se
Kassör	Lars Bäckström, Södra Ågatan 9 66231 ÅMÅL, 0532-20469; mobil 070-5736695, Epost: Lars@foretagstjanst.nu
Ledamöter	Sten Klevenmark, Björkvägen 2 66891 ED, 0534-26027 Epost: s.klevenmark@gmail.com Sune Strutz, Kronoparksvägen 9, 66831 ED, 0534-10587 Anita Wireby, Safirvägen 22, 45162 UDDEVALLA, 0522-30900 Epost: Wireby@telia.com
Revisorer	Lars-Gunnar Bäcklin och Gunnar Pederson
Valberedningens samman- kallande	Gunnel Bergman, Hjortronvägen 89, 590 54 Sturefors Epost: pober225@yahoo.se
